

УДК 343.622

Сосніна О. В., к. ю. н., доцент кафедри кримінального права та процесу, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВБИВСТВО МАТРІ'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ДЕРЖАВ КОНТИНЕНТАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Анотація. У статті проведено порівняльний аналіз складів умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини за кримінальним законодавством України та держав континентальної Європи. Визначені конститутивні елементи і ознаки складу цього злочину за Кримінальним Кодексом України.

З'ясовані особливості розвитку зарубіжного кримінального законодавства у сфері охорони життя новонароджених дітей від умисних злочинних посягань. Виявлені характерні ознаки кримінально-правової регламентації відповідальності за дітовбивство в країнах континентальної Європи, а також специфічні юридико-технічні прийоми конструювання розглядуваної норми.

Обґрунтовані теоретичні положення щодо необхідності вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність за посягання матір'ю на життя новонародженої дитини з метою приведення його у відповідність до норм кримінального законодавства провідних європейських держав, які відмовились від спеціальної норми про дітовбивство, яка відносила його до привілейованих вбивств.

Ключові слова: умисне вбивство, дітовбивство, новонароджена дитина, під час пологів, психофізичний стан, післяпологовий стан, привілейований склад.

Sosnina O. V., candidate of science, Associate Professor of the Department of Criminal Law and Procedure, Lviv University of Trade and Economics, Lviv.

CRIMINAL LIABILITY FOR MURDER BY MOTHER OF THE NEWBORN CHILD BY THE LAWS OF THE STATES OF CONTINENTAL EUROPE

Abstract. The article presents a comparative analysis of the compositions of intentional murder by the mother of her newborn child under the criminal legislation of Ukraine and the States of continental Europe. Constitutional elements and signs of structure of this crime under the Criminal Code of Ukraine are defined.

Features of development of the foreign criminal legislation in the sphere of protection of life of newborn children from deliberate criminal encroachments are found out. The characteristic features of criminal law regulation of responsibility for infanticide in the countries of continental Europe, as well as specific legal and technical methods of constructing the considered norm are revealed.

The theoretical provisions on the need to improve the legislation of Ukraine on criminal liability for the mother's encroachment on the life of a newborn child in order to bring it in line with the criminal legislation of the leading European States, which abandoned the special rule on infanticide, which referred him to the privileged murders.

Keywords: murder, infanticide, infant, child, childbirth, physical and mental status, postpartum status, the preferred composition.

DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2018-07-22>

Постановка проблеми. Злочини проти життя, і зокрема. вбивство, посягають на найбільш важливе, природне і невід'ємне право кожної людини, яке гарантоване міжнародно-правовими актами та Конституцією України (статті 3, 27). 27 лютого 1991 р. Україна приєдналася до Конвенції про права дитини, чим взяла на себе зобов'язання привести у відповідність до неї національне законодавство та забезпечити всі права, передбачені цією Конвенцією, за кожною дитиною, яка знаходиться в межах її юрисдикції, без будь-якої дискримінації [1]. Держава повинна забезпечити не лише гарантії права дитини на народження, а й максимально захистити її життя в цей період, адже дитина, як зазначається у Конвенції, внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування.

До комплексу заходів, спрямованих на вирішення цього важливого завдання, входить і встановлення поряд із відповідальністю за умисне вбивство без обтяжуючих і пом'якшуючих обставин (ч. 1 ст. 115 Кримінального Кодексу України (далі — КК) та умисне вбивство при обтяжуючих обставинах (ч. 2 ст. 115 КК), відповідальності за умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах, зокрема умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК) [2].

У регулюванні відповідальності за дітовбивство, існують фундаментальні та системні протиріччя, що обумовлені самим фактом існування у КК України спеціальної норми, яка передбачена диспозицією ст. 117 КК України. Суспільна небезпечність цього злочину, що вчиняється із заздальгідь обдуманим умислом щодо особи, яка перебуває у безпорадному стані — новонародженої дитини, до того ж — близьким родичем — матір'ю, дисонує із законодавчою оцінкою цього діяння як злочину середньої тяжкості і привілейованою караністю винної особи. Цей склад злочину потребує наукової оцінки з позицій теорії диференціації кримінальної відповідальності.

Усуненню зазначених вище недоліків може певною мірою сприяти вивчення зарубіжного досвіду у сфері кримінально-правової охорони життя новонародженої дитини. Правова система кожної держави відображає закономірності її розвитку, історичні, правові, національно-культурні особливості. Порівняння правових систем різних держав надає додаткову

можливість пізнати національне право. Особливий інтерес для наукового дослідження представляє аналіз питань регулювання відповідальності за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини з позиції кримінального законодавства держав континентальної Європи, в яких значна увага приділяється розробці проблемам кримінально-правової охорони життя дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням кримінально-правової характеристики умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини приділялася значна увага в теорії кримінального права у дореволюційний (М. Н. Гернет, Н. О. Неклюдов, М. С. Таганцев та ін.) та радянський (Ф. І. Євдокімов, М. І. Загородников, С. Г. Келіна, В. Д. Набоков, А. А. Піонтковський, В. І. Ткаченко, А. Н. Трайнін, М. Д. Шаргородський, Г. Шаріпова, М. І. Якубович та ін.) періоди. Дослідження цих науковців мають вагоме наукове та практичне значення, однак, здебільшого ґрунтуються на положеннях не діючого кримінального законодавства.

Значну увагу проблемам відповідальності за дітовбивство приділено сучасними українськими і зарубіжними вченими: М. І. Бажановим, Ю. В. Бауліним, В. І. Борисовим, С. В. Бородіним, В. К. Грищуком, М. Й. Коржанським, А. М. Красиковим, М. І. Мельником, В. О. Навроцьким, О. М. Поповим, В. В. Сташисом, В. Я. Тацієм, Р. Шараповим та іншими. Проте, незважаючи на позитивну роль цих досліджень, окремі аспекти кримінальної відповідальності за розглядуваний злочин не аналізувалися, деякі міркування, висловлені зазначеними авторами, залишаються спірними, вимагають додаткового аналізу.

Суттєвий внесок у дослідження даної проблеми здійснили вітчизняні вчені Л. А. Остапенко, О. Л. Старко, І. С. Семенюк, О. В. Шевченко, які розглядали проблеми кримінально-правової характеристики умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини на дисертаційному рівні у 2003, 2007, 2011 та 2016 роках відповідно.

Інтеграція України до Європейського Союзу активізувала звернення науковців до дослідження кримінально-правових проблем порівняльного правознавства, зокрема у розглядуваній сфері (В. К. Гришук, Н. Є. Крилова, І. Д. Козочкин, А. В. Серебреннікова, М. О. Хавронюк, К. Хорні, Т. Шибутані тощо).

Однак, значна увага до проблем кримінально-правової характеристики умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини ще не означає їх остаточного вирішення.

Склад цього злочину потребує більш поглибленого вивчення, що обумовлено дискусійністю та недостатністю дослідження деяких проблем дітовбивства, пов'язаних із певною недосконалістю кримінально-правової норми, яка передбачена диспозицією ст. 117 КК України, що вимагає осмислення критеріїв віднесення цього злочину до привілейованого вбивства, деталізації визначення таких понять як «новонароджена дитина», «під час пологів», «відразу після пологів» тощо, оцінки впливу моменту виникнення умислу на суспільну небезпечність діяння тощо.

Викладені обставини й обумовили мету цієї статті — проведення порівняльного аналізу складів умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини за кримінальним законодавством України та держав континентальної Європи, що певною мірою сприятиме подальшому вдосконаленню кримінального законодавства України у зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу. За ст. 117 КК України специфічними ознаками умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини є: потерпіла особа — власна новонароджена дитина жінки; спеціальний суб'єкт — виключно мати потерпілої дитини, яка є осудною і на момент вчинення злочину досягла 14-річного віку, а також обстановка пологів або відразу після них.

Момент виникнення умислу в матері вбити новонароджену дитину не впливає на кваліфікацію злочину, що розглядається [3, с. 57].

Якщо цей злочин вчинено у співучасті з іншими особами (батьком дитини, знайомими тощо), то дії співучасників слід кваліфікувати за пунктами 2, 12 ч. 2 ст. 115, якщо вони є співвиконавцями злочину, або за цими пунктами і відповідними частинами ст. 27 КК, якщо вони були іншими співучасниками злочину. Обставини, що пом'якшують відповідальність матері, на співучасників не поширюються

У кримінальному законодавстві держав континентальної Європи відповідальність за дітовбивство сформульована по різному.

Привілейований склад дітовбивства існує у кримінальному законодавстві багатьох держав континентальної Європи. Це, наприклад, Фінляндія, Швейцарія, Нідерланди, Данія, Болгарія, Румунія, Австрія, Польща, Швейцарія, Україна.

При цьому, до пом'якшуючих обставин законодавці цих держав відносять зовсім різні обставини. А саме:

1) вплив пологів на психічний і фізіологічний стан матері з обмеженням часу вчинення злочину жорсткими межами — під час пологів або безпосередньо після них (Болгарія, Данія, Україна, Естонія)

Так, за ст.117 КК України відповідальність матері пом'якшується за умови, що вбивство дитини було вчинено під час пологів або одразу після них, тобто законодавець обмежує вчинення цього злочину певним досить коротким проміжком часу, доки особливий психофізіологічний стан жінки послаблює її здатність керувати своїми діями. В інших випадках відповідальність за вбивство матір'ю своєї дитини настає на загальних підставах.

Відповідно до § 116 КК Естонії 2001 р., вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини під час або відразу після пологів карається позбавленням волі на строк до п'яти років [4].

2) поєднання часу пологів із мотивом або психотравмуючою ситуацією

У Швеції єдиним привілейованим видом вбивства є дітовбивство (ст. 3 глави 3 КК Швеції 1962 р.). Жінка, яка позбавляє життя свою дитину в момент народження або під час пологів, коли порушено її душевний стан або якщо вона відчуває сильну нужденність, повинна бути засуджена за

дітовбивство до тюремного ув'язнення на строк не більше 6 років [5]. Констатуємо, що нижню межу санкції не закріплено. Вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини є привілейованим складом злочину, оскільки санкція статті за просте вбивство складає від 6 до 10 років позбавлення волі, а за тяжке вбивство — 10 років або довічне позбавлення волі.

3) поєднання часу пологів із психофізичним станом матері, що викликаний пологами

Так, ст. 119 КК Латвії 1998 р. передбачає відповідальність за вбивство матір'ю своєї дитини, вчинене під час пологів або безпосередньо після них під впливом викликаного ними психічного і фізіологічного стану»[6].

У ст. 4 глави 21 КК Фінляндії 1889 р. (в ред. 1995 р.) йдеться про «стан знесилля або розладу, викликаного пологами» [7], в ст. 116 КК Сербії 2005 р. — про «стан розладу, викликаному розродженням» [8]. У КК Австрії 1974 р. (§ 79) [9] і КК Ліхтенштейну 1987 р. (§ 79) встановлена відповідальність матері за заподіяння смерті дитини під час пологів або в момент, коли вона все ще перебуває під впливом пологового акту» [10].

Особливий психофізичний стан жінки, пов'язаний із пологами, як пом'якшувальну обставину виділяє КК Швейцарії у ст. 116: «Якщо мати вбиває свою дитину під час пологів або в період того часу, коли вона перебуває під впливом процесу пологів, то вона засуджується до тюремного ув'язнення» [11].

4) мотиви і цілі дітовбивства

У КК Нідерландів йдеться про «вплив страху розкриття того, що мати народила дитину» [12]. Кримінальний кодекс Данії у ч. 1 ст. 238 КК передбачає такі мотиви вчинення матір'ю вбивства новонародженої дитини, як лихо, страх бути зганьбленою, слабкість, паніка, що викликані пологами. Покарання складає тюремне ув'язнення на термін до 4 років [13].

Щодо підстав привілейованості дітовбивства, видається, що мотив сорому, страху осуду суспільства, прагнення уникнути ганьби позашлюбного народження як привілейований фактор, втратили своє попереднє значення. Дослідження дозволяє дійти висновку, що у діючому зарубіжному законодавстві дітовбивство визнається злочином із привілейованим складом, як правило, незалежно від того, чи була дитина народжена у шлюбі, чи ні.

Існують і інші особливості у встановленні відповідальності за розглядуваний злочин у кримінальному законодавстві держав континентальної Європи. Так, законодавці деяких держав пішли шляхом закріплення відповідальності за вчинення вбивства новонародженої дитини не тільки матері дитини, але і її батька.

Норвезький законодавець закріпив декілька норм, пов'язаних із відповідальністю генетичного батька дитини. Так, стаття 240 КК Норвегії передбачає відповідальність батька дитини, якщо жінка посягає на життя народженої дитини або навіть плоду через нужденність або інший безпорадний стан в зв'язку з невиконання батьком дитини своїх обов'язків. Санкція статті складає до 3 років позбавлення волі [14].

Крім того, відповідальність батька може наставати за бездіяльність Ст. 241 КК зазначає : «чоловік, який знає про те, що жінка, яка завагітніла від нього, замишляє будь-який злочин, спрямований проти життя дитини, або який ставить під загрозу її життя, і не передбачає ніяких дій, щоб запобігти злочину, підлягає покаранню у виді тюремного ув'язнення строком до трьох років. Якщо злочин призвів до смерті дитини, може бути призначено покарання у виді тюремного ув'язнення строком до чотирьох років» [14].

Ще однією особливістю чинного кримінального законодавства держав континентальної Європи є те, що за конструкцією диспозиції відповідних статей (КК Польщі, КК Швейцарії, КК Болгарії) сформульовані як прості, такі що тільки називають варіант протиправної поведінки без розкриття і роз'яснення його характеру. Водночас в інших країнах (КК Данії, КК Норвегії) конструкції диспозицій аналогічних норм мають розгорнутий, описовий характер, не тільки називають злочинне діяння, а й розкривають його сутнісні ознаки.

Для законодавства окремих країн (Нідерланди, Норвегія, Болгарія) характерна наявність двох або трьох норм, що закріплюють відповідальність за вбивство матір'ю новонародженої дитини.

Прикладом цьому може служити сформульована норвезьким законодавцем конструкція норми про відповідальність за вбивство новонародженої дитини, в якій, відповідальність за дане злочинне діяння закріплена у трьох статтях § 234, 241, 244, в яких відрегульовано як вбивство матір'ю новонародженої дитини, так і залишення її в беспорядному стані, що спричинило смерть або шкоду здоров'ю [14].

У статті 120 КК Болгарії встановлена відповідальність за вбивство матір'ю своєї дитини, вчинене під час пологів або безпосередньо після пологів, і покаранням за дане діяння є позбавлення волі до трьох років. Крім цього, КК Болгарії містить також норму, що регулює вбивство «новонародженої потворної дитини», що тягне за собою покарання у виді позбавлення волі строком до одного року або виправних робіт. Отже, ці склади віднесені до привілейованих. Обставинами, що пом'якшують покарання, законодавець визначає стан матері, що обумовлений пологами, а також фактор фізичного аномального розвитку дитини [15].

До наступних особливостей регламентації відповідальності за вбивство матір'ю новонародженої дитини слід віднести час формування умислу.

Так, Кримінальний кодекс Нідерландів містить дві кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за умисне вбивство новонародженої дитини. В першу чергу відмінність між ними полягає у моменті формування умислу. Так, у ст. 290 КК передбачається відповідальність матері за вбивство новонародженої дитини, умисел у якої виник як під час пологів або відразу після них, а в ст. 291 КК — перед пологами. Перший склад злочину є привілейованим, передбачає покарання до 6 років позбавлення волі або штраф. Санкція ст. 291 КК є більш жорсткою — до 9 років позбавлення волі або штраф. Тяжке вбивство особи, яка не є дитиною, передбачене ст. 289 КК Нідерландів, карається позбавленням волі

до 20 років або штрафом [12]. Цікаво, що Нідерланди є єдиною європейською країною, яка передбачає штраф як альтернативне покарання за вчинення вбивства [16, с. 6].

Іншою особливістю законодавчого конструювання норм щодо відповідальності за вбивство матір'ю новонародженої дитини є багатоваріантність встановлення нижньої вікової межі притягнення до кримінальної відповідальності за цей злочин, а саме: 13 років (КК Франції), 15 років (КК Швеції), 18 років (КК Іспанії, КК Болгарії). Ми вважаємо, що оптимальним віком притягнення до відповідальності за розглядуваний злочин, є 14 років.

Щодо виду і розміру покарання за дітовбивство, зазначимо, що найнижча межа покарання закріплена законодавцем Швейцарії — тюремне ув'язнення строком на три дні, найвищий — Норвегії — позбавлення волі на строк до дванадцяти років. В деяких країнах, крім позбавлення волі, передбачено альтернативне покарання. Так, за кримінальним законом Болгарії винна особа може бути притягнута до позбавлення волі терміном на один рік або виправних робіт, а за КК Нідерландів — до тюремного ув'язнення на строк не більше шести років або штрафу п'ятої категорії (ст.290); тюремного ув'язнення на термін не більше дев'яти років або штрафу п'ятої категорії (ст. 291).

Ще однією особливістю є закріплення в низці кримінальних кодексів підстав звільнення від кримінальної відповідальності або покарання за дітовбивство.

КК Норвегії (§ 234) допускає безкарність замаху, якщо дитині не завдано сильні тілесні ушкодження або значної шкоди здоров'ю [14]. Ч. 2 ст. 238 КК Данії встановлює, що за замах на зазначений злочин, який не призвів до заподіяння шкоди дитині, покарання може бути скасовано [13]. Не підлягає покаранню мати, яка з необережності заподіє смерть своєї дитини в процесі пологів або відразу ж після її народження (ст. 125 КК Болгарії) [15].

Отже, особа, яка виконала об'єктивну сторону діяння, але не досягла запланованої мети з урахуванням зазначених у статті наслідків, що настали, залишається безкарною.

Вважаємо за необхідне зосередити увагу на кримінальному законодавстві деяких європейських держав, які не виділяють вбивство матір'ю новонародженої дитини з інших видів вбивства.

Держави, які мали історичний досвід застосування норми, що передбачала відповідальність за дітовбивство, змінили кримінально-правову оцінку аналізованого злочину, відмовились від спеціальної норми про дітовбивство і перевели його з привілейованого в простій або навіть кваліфікований вид вбивства (Німеччина, Іспанія, Франція, Угорщина).

У французькому кримінальному законодавстві дітовбивство зазнало цікаву еволюцію. Кодекс 1810 р. відносив цей злочин до привілейованих складів і встановлював покарання у виді ув'язнення на термін від 10 до 20 років. Після набрання чинності нового КК 1992 р. (з 1 березня 1994 р.) система вбивств була змінена.

Дітовбивство фактично трансформувалося у кваліфіковане вбивство і підпадає під ознаки вбивства, вчиненого щодо «особливо вразливої особи в силу її віку» (п. 3 ст. 221-4) або вбивства, вчиненого щодо неповнолітнього до 15 років, за які передбачено максимальне покарання — довічне ув'язнення (п. 1 ст. 221-4). Мати підлягає покаранню, як будь-яка інша винна особа, за скоєння тяжкого вбивства. Отже, французький законодавець відмовився від пом'якшення відповідальності і виділення цього складу в окрему норму і, поряд з попередніми видами кваліфікованих вбивств, посилив покарання за вбивство, вчинене щодо певних груп потерпілих [17].

Слід погодитися з думкою Н. Е. Крилової, що відмова від визнання пом'якшення відповідальності за позбавлення життя новонародженої дитини і введення нових обтяжуючих обставин привели до фізичного посилення відповідальності за злочин у порівнянні з попереднім КК [18, с. 853].

У літературі зазначається, що підвищений кримінально-правовий захист неповнолітніх до 15 років та осіб, особливо вразливих у зв'язку з їх віком, є основною з концептуальних ідей реформи французького кримінального законодавства, в якій знайшла своє вираження гуманістична спрямованість нового КК Франції [18, с. 855].

У Німеччині привілейований склад дітовбивства (§ 217) був виключений з Кримінального кодексу 1871 р. у 1998 році. Згідно з німецькою кримінально-правовою доктриною, зазначена норма застосовувалася тільки до матерів, які ні в момент зачаття, ні в момент народження дитини не перебували у шлюбі з батьком дитини, тобто усвідомлювали поза шлюбність новонародженої дитини. Якщо мати дитини перебувала у шлюбі, то вона, як правило, не могла нести відповідальність за § 217. Законодавець і судова практика обґрунтовували привілейованість складу дітовбивства специфікою психічного стану матері, викликаного пологамі [19].

Німецькі юристи пояснюють рішення свого законодавця відмовитися від норми про дітовбивство як привілейованого виду вбивства тим, що сучасне суспільство не оцінює народження позашлюбної дитини так негативно, як раніше, і що тепер поза шлюбом народжується значна кількість дітей. Крім того, німецький законодавець виходив з незначної кількості випадків застосування цієї норми на практиці (від 1 до 10 випадків на рік), а також того, що специфічний психічний стан матері може підлягати кримінально-правовій оцінці на підставі іншої норми — § 213 (менш тяжкий випадок вбивства) [20, с. 25].

Кримінальний кодекс Іспанії 1995 р. не містить привілейовані умови для відповідальності за вбивство матір'ю новонародженої дитини. Відповідальність за даний злочин настає на загальних засадах у відповідності зі ст. 138, що передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк від десяти до дванадцяти років [21]. Зауважимо, що в Угорщині у 2012 р. був прийнятий новий Кримінальний кодекс, який відносить вбивство особи до 14 років до кваліфікованих складів вбивства (п. «і» ч. 2 § 160) і передбачає за його вчинення позбавлення волі від 15 до 20 років або довічне позбавлення волі [22].

Кримінальний кодекс Норвегії передбачає відповідальність за основний та кваліфікований склади вбивства новонародженої дитини у ст. 234. Ч. 1 цієї статті регламентує відповідальність матері за вбивство власної дитини при народженні або протягом 24 годин після нього. При цьому законодавець не наголошує на особливому психічному та фізичному стані жінки-породіллі. Цей вид вбивства не можна вважати привілейованим злочином, оскільки санкція ч. 1 ст. 234 КК (тюремне ув'язнення терміном від 1 до 8 років позбавлення волі) перевищує санкцію статті за просте вбивство (позбавлення волі до 6 років) за просте вбивство — вбивство без обтяжуючих та пом'якшуючих обставин. Кваліфікуючими обставинами цього злочину (ч. 2 ст. 234 КК) є вчинення його повторно або при особливо обтяжуючих обставинах. За таких умов санкція статті передбачає тюремне ув'язнення терміном до 12 років позбавлення волі [14].

Таким чином, концепція людини, що покладена в основу сучасного кримінального законодавства, знайшла відображення у регламентації відповідальності за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини і значною мірою розвиває гуманістичної тенденції посилення кримінально-правового захисту неповнолітніх від злочинних посягань.

Висновки. Аналіз кримінально-правових норм, які передбачають відповідальність за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини, дає можливість зробити певні висновки щодо загальних тенденцій розвитку кримінального законодавства країн континентальної Європи.

Як показує дослідження, способи конструювання даного складу злочину у кримінальному законодавстві зарубіжних держав різні, що обумовлено як історичними традиціями, так і особливостями сучасного стану злочинності в цих країнах.

В даний час дітовбивство виділено в самостійний привілейований склад злочину в кримінальному законодавстві більшості країн континентальної Європи. У той же час в останні десятиліття в зарубіжному кримінальному законодавстві простежуються тенденції відмови від приналежності дітовбивства до привілейованих видів вбивства і посилення відповідальності за цей злочин. Показовий в цьому відношенні досвід Франції, Німеччини, Іспанії тощо.

Новий рівень розвитку гуманістичних уявлень у сучасному суспільстві потребує перегляду українським законодавцем норми про відповідальність за убивство матір'ю новонародженої дитини. Закріплений ст. 117 КК України привілей матері на вбивство своєї дитини навряд чи є обґрунтованим.

Література:

1. Конвенція про права дитини від 20.11. 1989 року зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
2. Кримінальний кодекс України від 05.04. 2001 року зі змінами та доповненнями станом на 06.09. 2018 року [Електронний ресурс]. —

- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — 2-е вид., перероб. і доп. — К. : Юрінком Інтер, 2005. — 544 с
 4. Кримінальний кодекс Естонії (Пенітенціарний кодекс Єстонії) від 06.06.2001 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 5. Кримінальний кодекс Швеції від 21.12.1962 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 6. Кримінальний кодекс Латвії від 17.06.1998 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 7. Кримінальний кодекс Фінляндії від 19.12.1889 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 8. Кримінальний кодекс Сербії від 29.09.2005 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 9. Кримінальний кодекс Австрії від 29.01.1974 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 10. Кримінальний кодекс Ліхтенштейну від 24. 06. 1987 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 11. Кримінальний кодекс Швейцарії від 21.12.1937 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 12. Кримінальний кодекс Нідерландів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 13. Кримінальний кодекс Данії від 1938 року зі змінами від 26.06.1998 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 14. Кримінальний кодекс Норвегії від 20.05.2005 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 15. Кримінальний кодекс Болгарії від 27.11.2011 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 16. Семенюк І. С. Відповідальність за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини за кримінальним законодавством України та зарубіжних країн : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Семенюк Ірина Сергіївна ; Класич. приват. ун-т. — Запоріжжя, 2017. — 20 с.
 17. Кримінальний кодекс Франції 1992 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 18. Уголовное право зарубежных стран. Общая и Особенная части: учебник для магистров / под ред. Н.Е. Крыловой. 4 изд / Н. А. Голованова, В. Н. Еремин, М. А. Игнатова и др. — М. : Юрайт Москва, 2013. — 1054 с.
 19. Кримінальний кодекс ФРН [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
 20. Серебренникова А. В. Особенная часть Уголовного кодекса Германии: общая характеристика / Серебренникова А. В. — М. : МАКС-Пресс, 2002. — 136 с.

21. Кримінальний кодекс Іспанії від 23.12.2010 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>
22. Кримінальний кодекс Угорщини 2012 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.law-enforcement.ru/>

References:

1. Konventsiiia pro prava dytyny vid 20.11. 1989 roku zi zminamy, skhvalenymy rezoliutsiieiu 50/155 Heneral'noi Asamblei OON vid 21 hrudnia 1995 roku: [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
2. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy vid 05.04. 2001 roku zi zminamy ta dopovnenniamy stanom na 06.09. 2018 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Kryminal'ne pravo Ukrainy: Osoblyva chastyna: Pidruchnyk / M. I. Bazhanov, Yu. V. Baulin, V. I. Borysov ta in.; Za red. prof. M. I. Bazhanova , V. V. Stashysa, V. Ya. Tatsiia. — 2-e vyd., pererob. i dop. — K.: Yurinkom Inter, 2005. — 544 s
4. Kryminal'nyj kodeks Estonii (Penitentsiarnyj kodeks Yestonii) vid 06.06 2001 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
5. Kryminal'nyj kodeks Shvetsii vid 21.12.1962 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
6. Kryminal'nyj kodeks Latvii vid 17.06.1998 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
7. Kryminal'nyj kodeks Finliadii vid 19.12.1889 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
8. Kryminal'nyj kodeks Serbii vid 29.09.2005 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
9. Kryminal'nyj kodeks Avstrii vid 29.01.1974 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
10. Kryminal'nyj kodeks Likhtenshtejnu vid 24. 06. 1987 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
11. Kryminal'nyj kodeks Shvejtsarii vid 21.12.1937 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
12. Kryminal'nyj kodeks Niderlandiv [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
13. Kryminal'nyj kodeks Daniinii vid 1938 roku zi zminamy vid 26.06.1998 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
14. Kryminal'nyj kodeks Norvehii vid 20.05.2005 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
15. Kryminal'nyj kodeks Bolharii vid 27.11.2011 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
16. Semeniuk I. S. Vidpovidal'nist' za umysne vbyvstvo matir'iu svoiei novonarodzhenoj dytyny za kryminal'nym zakonodavstvom Ukrainy ta zarubizhnykh krain [Tekst]: avtoref. dys. ... kand. iuryd. nauk : 12.00.08 / Semeniuk Iryna Serhiivna ; Klasych. pryvat. un-t. — Zaporizhzhia, 2017. — 20 s.

17. Kryminal'nyj kodeks Frantsii 1992 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
18. Uholovnoe pravo zarubezhnykh stran. Obschaia y Osobennaia chasty: uchebnyk dlia mahystrov / pod red. N.E. Krylovoj. 4 yzd / N. A. Holovanova, V. N. Eremyn, M. A. Yhnatova y dr. — Yurajt Moskva, 2013. — 1054 s.
19. Kryminal'nyj kodeks FRN [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
20. Serebrennykova A.V. Osobennaia chast' Uholovnoho kodeksa Hermanyy: obschaia kharakterystyka / Serebrennykova A.V. — M.: MAKS-Press, 2002. — 136 s.
21. Kryminal'nyj kodeks Ispanii vid 23.12.2010 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>
22. Kryminal'nyj kodeks Uhorschyny 2012 roku [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.law-enforcement.ru/>